

ІСТОРІЯ

УДК 640.41

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/26.195773>**Роман КОРСАК,***orcid.org/0000-0001-9245-252X*

доктор історичних наук, професор,

завідувач кафедри туристичної інфраструктури та готельно-ресторанного господарства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) korsakr@i.ua

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ГОТЕЛІВ НА ПРИКЛАДІ РАХІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТТЯ

Стаття присвячена дослідженню перспектив розвитку екологічних готелів на Закарпатті, зокрема у Рахівському районі Українських Карпат. Відзначено, що Рахівщина багата на історико-культурні та природні ресурси, які можуть з успіхом бути задіяні у готельній індустрії. Зазначені чинники інтенсивно сприяють розвитку екологічного туризму, який своєю чергою стимулюватиме розбудову екологічних готелів та агросадиб у досліджуваному нами районі.

Нині спостерігається тенденція до скорочення чисельності працюючих у сільській місцевості. Відбувається переміщення найбільш активної частини населення у великі міста. Поширення екологічного готельного бізнесу буде стримувати молодь на місцях її проживання.

У контексті зазначених питань є актуальною сучасна концепція розвитку екологічних готелів на Рахівщині. Наукова стратегія розвитку екоготелів вимагає від місцевої влади чіткого планування на рівні зазначеного району. Для успішного розвитку еко-готельного бізнесу на Рахівщині необхідно підготувати стратегічний план розвитку екологічних готелів. Він має містити такі положення: визначити конкретні строки його реалізації, чітку стратегію щодо розбудови екологічних готелів у цьому районі Закарпаття, сформовану програму вимог щодо надання різних видів екологічних готельних послуг, розроблену програму просування зазначеного готельного продукту як на національному, так і на міжнародному туристичному ринках. Успіх роботи екологічних готелів насамперед залежить від кваліфікаційного рівня професійних кадрів.

Для розв'язання наукових завдань, що стосуються аналізу розвитку екологічних готельних господарств на Закарпатті, застосовано загальнонаукові методи, зокрема: логічний та аналітичний, метод узагальнення, метод систематизації та класифікації, метод дедукції та індукції, метод синтезу й аналізу, метод порівняння тощо.

Ключові слова: екоготель, агросадиба, готельне господарство, Закарпаття, Рахівський район, сільський туризм.

Roman KORSAK,*orcid.org/0000-0001-9245-252X*

Doctor of Historical Sciences, Professor,

Head of the Department of Tourism Infrastructure and Hotel and Restaurant Industry
of Uzhhorod National University
(Uzhgorod, Ukraine) korsakr@i.ua

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL HOTELS IN THE EXAMPLE OF THE RAKHIV REGION OF TRANSCARPATHTIA

The article is devoted to the study of the prospects of development of ecological hotels in Transcarpathia, in particular in the Rakhiv district of the Ukrainian Carpathians. It is noted that Rakhiv region is rich in historical, cultural and natural resources that can be successfully used in the hotel industry. These factors are intensively contributing to the development of eco-tourism, which in turn will stimulate the construction of eco-hotels and farmsteads in our study area.

Today, there is a downward trend in the number of rural workers. The most active part of the population is moving to big cities. The spread of eco-hotel business will deter young people from their places of residence.

In the context of these issues, the current concept of development of ecological hotels in Rakhiv region is relevant. A scientific strategy for the development of eco-hotels requires clear planning by the local authority at the level of the area. For the successful development of eco-hotel business in Rakhiv region it is necessary to prepare a strategic plan for the development of eco-friendly hotels. It should contain the following provisions: determine the specific terms of its implementation, a clear strategy for the development of ecological hotels in the area of Transcarpathia, a program of requirements for the provision of various types of environmental hotel services, developed a program to promote the

specified hotel product both on the national and international tourist market. The success of eco-friendly hotels depends first and foremost on the qualification level of the professional staff.

To solve the scientific problems related to the research of the development of ecological hotels in Transcarpathia, common scientific methods were applied, in particular: logical and analytical, method of generalization, method of systematization and classification, method of deduction and induction, method of synthesis and analysis, method of comparison, etc.

Key words: *eco-hotel, agro-estate, hotel industry, Transcarpathia, Rakhiv district, rural tourism.*

Постановка проблеми. Перспективи розвитку екологічних готелів як складника готельної інфраструктури туризму на Закарпатті є сприятливими з огляду на наявність значних ресурсів. Рахівський район славиться гостинністю, звичаями, фольклором та природою. Це спонукає до відвідування цього регіону не тільки вітчизняного, але й іноземного туриста.

З огляду на це нині є вкрай актуальною концепція розвитку екологічних готелів на Рахівщині. Стратегія розвитку екоготелів вимагає від місцевої влади чіткого планування на рівні зазначеного району.

Проблематика теми зумовлена й тим, що у Закарпатській області триває скорочення чисельності працюючих у сільськогосподарських підприємствах. Відбувається переміщення найбільш активної частини населення до обласного центру – міста Ужгорода. Поширення такого виду готельного бізнесу буде стримувати молодь на місцях її проживання.

Аналіз досліджень. Відзначимо, що проблематика дослідження організації готельних господарств у контексті екологічного туризму не досить розглянута у працях вітчизняних науковців. На наш погляд, це зумовлено тим, що цей вид готельно-туристичної інфраструктури тільки набуває масової популярності у контексті розвитку екологічного відпочинку у нашій країні. До праць, у яких у загальному проаналізовано засади розвитку готельного господарства, можна віднести роботи Н. Бунтової (Бунтова, 2007), Г. Круль (Круль, 2011).

Окремі аспекти розвитку туристичної інфраструктури, у тому числі готельної, розглянуто О. Музиченко-Козловською (Музиченко-Козловська, 2012). Розвиток агросадіб у контексті діяльності сільського туризму розглянуто Т. Лужанською, С. Махлинець та Л. Тебляшкіною (Лужанська, Махлинець, Тебляшкіна, 2008) та ін.

Мета статті – дослідити перспективи організації екологічних господарств у Закарпатській області на прикладі Рахівського району.

Для реалізації мети визначено такі основні завдання:

– дослідити теоретичну базу організації готельного господарства;

– визначити місце екологічних закладів розміщення серед готельних установ;

– узагальнити позитивний досвід організації екологічних готелів у Закарпатській області на прикладі Рахівського району;

– окреслити перспективи та шляхи розвитку екологічних готелів на Закарпатті.

Вклад основного матеріалу. Вважаємо, що екологічні готелі є невід’ємною складовою частиною інфраструктури сільського екологічного туризму Закарпатської області. Головним чинником бурхливого розвитку сільського туризму в області є швидко зростаючий попит на рекреацію у природному середовищі, що визначається збільшенням невідповідності екологічного середовища проживання сучасної людини її потребам. Збільшення попиту на відпочинок в екологічних готелях за містом зростає внаслідок таких факторів:

- зменшення тривалості робочого часу;
- збільшення кількості платних відпусток;
- зростання рівня освіти населення;
- розвитку транспортної мережі (Лужанська, Махлинець, Тебляшкіна, 2008: 11–15).

Аналіз специфіки готельної діяльності дає змогу визначити низку термінів, що належать до організації діяльності екологічних готелів. Зокрема, узагальнивши низку визначень, що подають традиційні тлумачні словники з туризму, можна виділити такі:

– агросадиба або агрооселя (екологічний готель) – житловий будинок і господарські будівлі з прилеглими до них садом і городом, що разом є окремим господарством;

– господар екоготелю – фізична особа або члени її сім’ї, які здійснюють господарську діяльність, що проводиться без створення юридичної особи, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг із використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму;

– загальна кімната екоготелю – приміщення житлового будинку садибного типу, яке займає центральне місце та є найбільшим за площею. Використовується лише як вітальня для організації дозвілля та прийому гостей;

– котедж – невеликий житловий будинок, часто з усіма зручностями, облаштованою присадибною ділянкою, розташований звичайно у приміській зоні (сільській місцевості);

– ліжко-місце екоготелю – облаштоване зручне місце для відпочинку і сну, яке відповідає всім санітарно-гігієнічним вимогам, з відповідним комплексом атрибутів та послуг, розрахованих на одну людину (Смолій, 2006: 24–30; Фролов, 2002: 108–117).

Виходячи з цих визначень, ми можемо стверджувати, що екологічні готелі є видом сучасного готельного господарства, що розташовуються у сільській місцевості та надають послуги розміщення та харчування туристам.

Велике значення для розбудови такого виду туристичної інфраструктури має урядова підтримка. Вважаємо, що основними принципами державної підтримки розвитку екологічних готелів в Україні є:

- рівність умов;
- націленість на окреме сільське домогосподарство та місцеву громаду;
- фінансування проєктів у сфері сільського туризму;
- розвиток сільської готельної інфраструктури;
- реклама такого виду готельних господарств;
- участь у виставково-ярмаркових заходах, які б популяризували екологічний туризм, а разом з тим екологічні готелі;
- створення фольклорно-культурних заповідників та парків народних промыселів на базі населених пунктів Закарпатської області, які б приваблювали туристів до тривалого відпочинку у готельних господарствах зазначеного типу;
- запровадження цілісної системи навчання з готельно-ресторанної справи для зайнятих у сільському туризмі людей тощо (Шиманська, 2010: 123–124; Бунтова, 2007: 14–20; Рутинський, 2004: 106–111).

Аналізуючи основні вимоги щодо облаштування екологічних готелів (агроосель) для прийому туристів, відзначимо, що технологічні основи надання послуг сільського туризму – це уніфікований стандартний пакет послуг, яким користується турист під час перебування на відпочинку в екоготелі. Стандартний набір головних послуг, таких як нічліг, харчування та гігієна, завжди має надаватися у певній послідовності, яка отримала назву «гостинний цикл» (Круль, 2011: 32–35).

Відзначимо, що гостинний цикл у екологічному готелі – це процес рекреаційного обслуговування гостя від часу його прибуття в екоготель до остаточного виїзду з нього. Виділяють такі технологічні етапи обслуговування:

I. Перший етап гостинності розпочинається з моменту першого спілкування власника екоготелю з можливим відвідувачем щодо можливості попереднього замовлення пакету послуг (Лужанська, Махлинець, Тебляшкіна, 2008: 106–114; Колесник, 2012: 88–97).

II. Другий етап гостинності пов'язаний з остаточною підготовкою екоготелю до приймання гостей.

III. Третій етап полягає у наданні трансферу з вокзалу в екоготель.

IV. Четвертий етап полягає в організації поселення гостей.

V. П'ятий етап гостинності полягає у частуванні відвідувачів. Зазначений етап гостинності відіграє гастрономічну, адаптаційну та комунікаційну функції.

VI. Шостий етап гостинності займає весь період проживання гостей в екоготелі.

VII. Завершальним етапом гостинності є процедура прощання й трансферу гостей (Лужанська, Махлинець, Тебляшкіна, 2008: 68–76).

Здійснюючи аналіз можливостей організації екологічних готелів на прикладі Рахівського району, відзначимо, що зазначений регіон Закарпаття є географічним центром Європи, з багатою та унікальною екосистемою, тому під час формування політики освоєння регіону необхідно розумно використати його геополітичні переваги і зберегти екологічний феномен території. Сталий розвиток Рахівщини передбачає максимальне використання потенційних можливостей у разі збалансованості суспільного розвитку і потенціалу природи. У зв'язку з останніми паводками в регіоні була привернута увага до екологічного стану краю та вжито заходів боротьби з руйнацією природних екосистем, відтворенню їх флори і фауни (Бакурова, Очеретін, 2002: 617–622).

Серед сприятливих факторів розбудови екоготелів у Рахівському районі Закарпаття ми можемо виділити такі:

- географічний, завдяки якому створюються певні переваги в зовнішньоекономічній діяльності;
- значний ресурсний потенціал району;
- економічний;
- транспортний;
- рекреаційний;
- екологічний;
- кліматичний;
- історичний – наявність значної історико-культурної спадщини: дерев'яних храмів, архітектурних будівель тощо (Рутинський, 2004: 106–111; Сочка, 1997: 18–24).

До обмежуючих чинників розвитку екологічних готелів на Закарпатті слід віднести такі:

– відсутність необхідної координаційної бази врегулювання здійснення ефективної державної регіональної політики;

– високий ризик виникнення небезпечних природних стихійних явищ для відпочиваючих туристів, зокрема, паводків (останній з яких на Рахівщині був у 2008 р.). Зазначений фактор суттєво впливає на якість та безпеку відпочинку у цьому регіоні Українських Карпат;

– складні умови проживання і господарської діяльності людей в гірській місцевості Рахівського району (Стойка, 2008: 97–102; Сочка, 1997: 31–35; Гайдук, 1999: 172–178).

Вважаємо, що з метою популяризації екологічних готелів та різних видів агросадиб на Закарпатті доцільно було б розробляти нові туристичні маршрути:

– Великоберезнянський район: спеціалізація – екологічні велосипедні маршрути;

– впровадження міжнародних веломаршрутів, що б охоплювали територію біосферного заповідника «Східні Карпати» і сусідніх територій Словаччини та Польщі;

– Рахівський район – облаштування гірських екологічних маршрутів (Стойка, 2011: 96–104; Рутинський, 2004: 106–111).

Відзначимо, що успіх роботи екологічних готелів насамперед залежить від кваліфікаційного

рівня професійних кадрів, оскільки готельні туристичні послуги будуються на принципах сучасної гостинності, де ставляться певні вимоги до підготовки кадрів готельного сервісу. Для успішного вирішення всього різноманіття завдань з обслуговування гостей персоналові туристських закладів необхідно оволодіти професійними знаннями і постійно їх удосконалювати (Gordes, 2001: 21–32; Бунтова, 2007: 14–20).

Висновки. Виходячи із вищезазначеного, вважаємо, що розвиток екологічної готельної інфраструктури є перспективним напрямом для Закарпатської області. Зокрема, найбільш придатним з огляду на природний та культурний ресурсний потенціал регіону Українських Карпат є Рахівський район.

Вважаємо, що для успішного розвитку готельної інфраструктури на Рахівщині необхідно підготувати стратегічний план розвитку екологічних готелів. Він має містити такі положення:

– визначати конкретні строки його реалізації;

– чітку стратегію щодо розбудови екологічних готелів у цьому районі Закарпаття;

– сформовану програму вимог щодо надання різних видів екологічних готельних послуг;

– розроблену програму просування зазначеного готельного продукту як на національному, так і на міжнародному туристичному ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакурова Г. В., Очеретін Д. В. Оцінка рекреаційної привабливості регіону. *Збірник наук. праць*. Вип. 183 в 3-х томах, т. III. Дніпропетровський ДНУ, 2002. С. 617–622.
2. Бунтова Н. В. Стратегічні напрями розвитку кадрового забезпечення готельного господарства України. *Демографія та соціальна економіка*. 2007. № 1. С. 14–20.
3. Гайдук А. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг. *Регіональна економіка*. 1999. № 2. С. 172–178.
4. Данильчук В. Ф. Особенности формирования и развития туристических предприятий : монографія. Донецк : НАН України. Ин-т економіки пром-сти. 2006. 240 с.
5. Колесник О. Бронирование отелей и сопутствующих услуг с помощью Internet. *Секретарь-референт*. 2012. № 6. С. 88–97.
6. Корнева Д. А. Проблеми розвитку інфраструктури туризму. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/>. (станом на 11.03.2016).
7. Круль Г. Я. Основи готельної справи : навчальний посібник. М-во освіти і науки України, Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 367 с.
8. Лужанська Т. Ю., Махлинець С. С., Тебляшкіна Л. І. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи : навчальний посібник. / За редакцією д. г. н., професора Волошина І. М. Київ : Кондор, 2008. 385 с.
9. Музиченко-Козловська О. Розвиток туристичної інфраструктури – визначальний чинник туристичної привабливості території. *Національний університет «Львівська політехніка»*. 2012. № 25. С. 229–237.
10. Рутинський М. Й. Сучасна турпродуктна спеціалізація Закарпаття на міжнародному й національному туристичних ринках. *Вісник Тернопільського університету. Серія географічна*. 2004. Вип. 1 С. 106–111.
11. Смолій В. А. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2006. 372 с.
12. Сочка К. А. Організація рекреаційної діяльності. Інститут державного управління і регіонального розвитку. Ужгород. 1997. 63 с.
13. Стойка В. О. Актуальні проблеми та перспективи розвитку туристичної галузі як пріоритетного напрямку інвестування соціальної сфери. *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління*. 2011. № 1 (9). С. 96–104.
14. Стойка В. О. Державне регулювання туристичної сфери України. Економіка України: проблеми розвитку галузей і регіонів : колективна монографія. / Від. ред. В. Ф. Беседін, А. С. Музиченко. Київ : НДЕІ. 2008. С. 97–102.

15. Стойка В. О. Сучасні тенденції функціонування туристичної галузі в Україні. *Економіка України: інвестиційно-інноваційні проблеми розвитку* : колективна монографія / За ред. В. Ф. Беседіна, А. С. Музиченка. Київ : НДЕІ. 2006. С. 187–192.
16. Фролов А. І. Туризм, гостинність, сервіс: словник-довідник / під ред. Л. П. Воронкової. Москва : Аспект Прес, 2002. 367 с.
17. Шиманська В. Розвиток регіонального туристичного комплексу як засіб підвищення конкурентоспроможності держави. *Вісник*. 2010. № 3. С. 123–124.
18. Gordes K. Millennium Trails and Scenic Byways: Recreation in the 21st Century. *The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*. Jan. 2001. No 72 il. P. 21–32.

REFERENCES

1. Bakurova, H. V., Ocheretin, D. V. (2002). Otsinka rekreatsionoi pryvablyvosti rehionu. Zbirnyk nauk. prats, vyp. 183 v 3-kh tomakh, t. III. Dnipropetrovskyi DNU, S. 617–622.
2. Buntova, N. V. (2007). Stratehichni napriamy rozvytku kadrovoho zabezpechennia hotelnoho hospodarstva Ukrainy. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. No 1. S. 14–20.
3. Haiduk, A. (1999). Formuvannia turystychnoi rynkovoї infrastruktury yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia rynku turystychnykh posluh. *Rehionalna ekonomika*. No 2. S. 172–178.
4. Danylchuk, V. F. (2006). Osobennosti formirovaniia y rozvytia turystycheskykh predpriiaty: monohrafiia. Donetsk : NAN Ukrainy. Yn-t ekonomyky prom-sty. 240 s.
5. Kolesnyk, O. (2012). Bronyrovanye otelei y soputstvuiushchykh usluh s pomoshchiu Internet. Sekretar-referent. No 6. S. 88–97.
6. Korneva, D. A. Problemy rozvytku infrastruktury turyzmu. Retrieved from: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>. (stanom na 11.03.2016).
7. Krul, H. Ya. (2011). Osnovy hotelnoi spravy: navchalnyi posibnyk. M-vo osvity i nauky Ukrainy, Chernivetskyi nats. un-t im. Yurii Fedkovycha. Kyiv : Tsentр uchbovoi literatury. 367 s.
8. Luzhanska, T. Yu., Makhlynets, S. S., Tebliashkina, L. I. (2008). Silskyi turyzm: istoriia, sohodennia ta perspektyvy: Navchalnyi posibnyk / Za redaktsiieiu d. h. n., profesora Voloshyna I. M. Kyiv: Kondor, 385 s.
9. Muzychenko-Kozlovska, O. (2012). Rozvytok turystychnoi infrastruktury – vyznachalni chynnyk turystychnoi pryvablyvosti terytorii. *Natsionalnyi universytet “Lvivska politekhnikha”*. No 25. S. 229–237.
10. Rutynskyi, M. I. (2004). Suchasna turproduktna spetsializatsiia Zakarpattia na mizhnarodnomu y natsionalnomu turystychnykh rynkakh. *Visnyk Ternopil'skoho universytetu. Seriia heohrafichna*. Vyp. 1 S.106–111.
11. Smolii, V. A. (2006). Entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk z turyzmu/ V. A. Smolii, V. K. Fedorchenko, V. I. Tsybukh. Kyiv: Vydavnychi Dim “Slovo”, 372 s.
12. Sochka, K. A. (1997). Orhanizatsiia rekreatsionoi diialnosti. Instytut derzhavnoho upravlinnia i rehionalnoho rozvytku. Uzhhorod. 63 s.
13. Stoika, V. O. (2011). Aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku turystychnoi haluzi yak priorytetnoho napriamu investuvannia sotsialnoi sfery. *Naukovyi visnyk Chernihiv'skoho derzhavnoho instytutu ekonomiky i upravlinnia*. No 1 (9). S. 96–104.
14. Stoika, V. O. (2008). Derzhavne rehuliuвання turystychnoi sfery Ukrainy. *Ekonomika Ukrainy: problemy rozvytku haluzei i rehioniv. Kolektyvna monohrafiia*. / Vid. red. V. F. Besedin, A. S. Muzychenko. Kyiv: NDEI. S. 97–102.
15. Stoika, V. O. (2006). Suchasni tendentsii funktsionuvannia turystychnoi haluzi v Ukraini. *Ekonomika Ukrainy: investytsiino-innovatsiini problemy rozvytku. Kolektyvna monohrafiia* / Za red. V. F. Besedina, A. S. Muzychenka. Kyiv: NDEI. S. 187–192.
16. Frolov, A. I. (2002). Turyzm, hostynnist, servis: slovnyk-dovidnyk / pid red. L.P. Voronkovoї. Moskva: Aspekt Pres, 367 s.
17. Shymanska, V. (2010). Rozvytok rehionalnoho turystychnoho kompleksu yak zasib pidvyshchennia konkurentospro-mozhnosti derzhavy. *Visnyk*. No 3. S. 123–124.
18. Gordes, K. (2001). Millennium Trails and Scenic Byways: Recreation in the 21st Century. *The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*. Jan. No 72 il. S. 21–32.